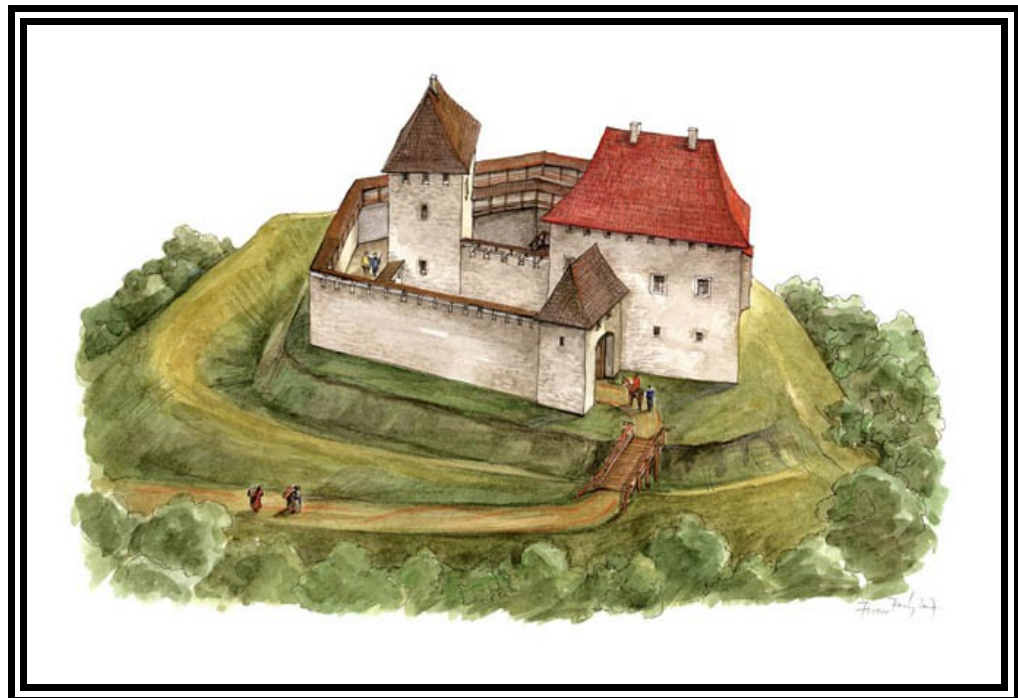

Hit Pajzsa Nemzeti Egylet

Várak a Vértesben 44 és 75

ITINER			
	táv	szint	jelzés
Oroszlány, vasútállomás	----	----	----
Majk, kamalduli remeteség	3,26	48	S
Vértessomló	6,86	95	Mária-út, P
Szarvas-kút	11	261	P, K
Vitány vár	12,96	355	K, Z, ZL
Szép Ilonka-forrás	15,1	418	KL, K, Z
Mátyás-kút	17,77	497	P, K
Várgesztes, kocsma	21,15	575	K
Gesztesi vár	22,57	664	K, KL
Kőhányáspuszt	26,6	762	KL, K
Csáki vár	30,41	873	K, KL
Mindszentpuszt	34,41	969	KL, K, K■
Szentgyörgyvár	36,34	992	K■
OROSZLÁNY, 44 km-es CÉL	44,01	1026	Z,P
Hajdúvár	40,18	1192	Z, j.n.
Horog-völgy	44,63	1215	j.n., Z
Csákberény	47,65	1251	Z
Csókakő	52,32	1327	K■, j.n.
Csókakő, vár	53,13	1361	K, PL
K+ jelzés	56,95	1519	PL, K
Pátracos	59,85	1539	K
P■ jelzés	62,7	1560	Z+, Z
Vadvédelmi kerítés kapuja	65,03	1575	P■, P, j.n.
Gerencsér vár	65,95	1577	j.n. Z, ZL
Új-Mindszent	71,41	1641	ZL, Z, P
OROSZLÁNY, 75 km-es CÉL	74,81	1644	P

IGAZOLÁS			
Rajtszám / Név:			
Rajtidő:		Célidő:	
RAJT: Oroszlány, vasútállomás	Vitány-vár /12,96 km/ KÓD: 	Szép Ilonka-forrás /15,10 km/ 	
Várgesztes, kocsma /21,15 km/ OKT bélyegzés	Gesztesi vár /22,57 km/ KÓD: 	Kőhányáspuszt /26,6 km/ OKT bélyegzés	
Csáki vár /30,41 km/ KÓD: 	Szentgyörgyvár /36,34 km/ Bélyegzés	OROSZLÁNY, VASÚTÁLLOMÁS /44,01 km/ 44 km-es CÉL:	
Hajdúvár /40,18 km/ KÓD: 	Csákberény, /47,65 km/ KÓD: 	Csókakői vár /53,13 km/ KÓD: 	
Gerencsér vár /65,95 km/ KÓD: 	Új-Mindszent /71,41 km/ Bélyegzés:	Oroszlány, vasútállomás /74,81 km/ 75 km-es CÉL:	

Vitány vár

Vitány várának egyre fogyatkozó romja a Tatabánya városától déli irányban emelkedő Vértes hegység belső területén, egy meredek oldalú hegygerincen található. Az erődítményt a XIII. század második felében a Csák nemzetség Trencsényi ágának egy tagja építtette. A Csák nemzetség itt rendezte be egyik erődített szállását, amely a következő évszázadokban a környező jobbágyfalvakat összefogó váuradalom központjaként szolgálta mindenkori urait. A Csák nemzetség vértesi ága, Márk és fiai az Árpád-ház kihalása után Károly Róbertet támogatták országegyesítő hadjárataiban, így szembefordultak saját rokonukkal, a trencsényi Csák Máté oligarchával. A győztes uralkodó azonban hatalmának megszilárdítása után mégis birtokcserére kényszerítette Márk fiait, ezzel megakadályozva, hogy a központosított kormányzásra nézve veszélyessé válhat újabb jelentős nagybirtok alakulhasson ki az ország szívében. Vitány királyi birtok lett. A XIV. század közepén I. (Nagy) Lajos király Győr kormányzójának adományozta. A győri királyi ispán az erődítményt honorbirtokként kezelte, vagyis a hivatali időszakának tartamára élvezhette az ide befolyó jövedelmeket. Az állandó pénzhiányban szenvedő Luxemburgi Zsigmond király Vitányt 1410-ben elzálogosította Hohenzollern Frigyes brandenburgi örgrófnak. A XV. század közepén már a dúsgazdag Rozgonyi család kezén volt a kicsiny alapterületű magánvár. Férfiágon való kihalásuk után II. Ulászló király Egerváry László horvát bánnak zálogosította el, de mivel nem kapta vissza a pénzét, később örökbirtokként jutott neki. 1445-ben Újlaky Miklós foglalta el, 1448-tól zálogként birtokolta. V. László királytól 1453-ban Rozgonyi János, Rajnald és Oszváth adománya lett, mely adományt Mátyás király 1458-ban 1459-ben és 1460-ban megerősített. Mátyás halála után 1493-ban Csókakő várával együtt Egerváry László horvát bán, majd István zálogbirtoka lett. Egerváry István magtalan halála után, 1512-ben Kanizsai György horvát bán szerezte meg, akitől Kanizsai László országbíró örökölte. A kettős királyság idején Szapolyai János király parancsára 1534-ben, a fehérvári keresztesek konventje Héderváry Istvánt és fiait, Lőrincet s Györgyöt iktatta be "castri Wyttham in Albensi" tulajdonosnak. A török időkben már nem számították a komolyabb ellenálló képességű végvárak közé, mert nem történt meg az akkori időszak haditechnikájának megfelelő, vagyis ágyúbástyákkal való kiépítése, így nem csoda, hogy a hódító törökök többször is bevették. A török először 1529-ben ostromolta, majd 1543-ban el is foglalta. Később magyar kézre került, de 1559-ben újra a töröké lett, akiktől 1566-ban sikerült ugyan visszafoglalni, de a következő évben már újra a török birtokolta. Véglegesen Pálffy Miklós szabadította fel 1597-ben, és a következő évben felrobbantották, megakadályozva ezzel, hogy a török a vár falai közé befészkelhesse magát. A XVIII. századtól az Esterházy család tulajdona volt. Anyagát építési célokra használták fel. Vitány várában még nem végeztek régészeti feltárásokat és helyreállításokat, de a fennálló falak alapján képet alkothatunk felépítéséről. A hegynyereg keleti oldala felől vezetett az út az

északnyugati sarkon kialakított kapuhoz, ahonnan egy keskeny falszoroson keresztül csigavonalban jutottak fel a kettős toronnyal övezett felsővárba. A két torony közötti udvaron még kisebb gazdasági épületek állhattak, ezeknek maradványai észlelhetők. Az egykor pártázatos várfalak és tornyok erősen megrongálódtak a XVI. század végi robbantásnak és az időjárásnak köszönhetően. A vár egyes részletein azonban még jól láthatók a régi építőmesterek munkájának és az emeleket elválasztó gerendáknak a nyomai.

Gesztes vár

A gesztesi vár építésének pontos idejét és építőjének nevét nem ismerjük. Feltehetően a honfoglalástól itt birtokos Csák nemzetség valamelyik tagja építhette a tatárjárás után. A Csák nemzetség Károly Róbertet támogatta a trónért folytatott harcában, az uralkodó mégis félt a hatalmát veszélyeztető újabb főúri birtokkoncentrációtól, ezért más földekért cserébe megszerezte Gesztest. A várat először egy 1326-ban kelt oklevélben említették, amely szerint Károly Róbert király a Csák nembeli István fiaitól, Pétertől és Istvántól csereképpen átvette Gesztes, Csókakő, Bátorkő, Csesznek várakat, a hozzájuk tartozó birtokokkal, s értük Dombó és Nyék királyi várakat adta tartozékaikkal együtt. Korabeli adatok szerint 1342 körül Nagy Lajos király utasítására teljesen lebontották a Csák nemzetség várát, hogy helyébe egy kényelmesebb lakhatást biztosító vadászkastélyt emeljenek, amely a továbbiakban, a vadakban bővelkedő vértesi vadászterületet sűrűn felkereső uralkodó rezidenciájául szolgált. 1410 körül Luxemburgi Zsigmond király elzálogosította más váuradalmakkal együtt Hohenzollern Frigyes brandenburgi örgrófnak, 1438-ban a Rozgonyi család, majd 1460-ban az Újlakiak tulajdonába került át. 1517-ben Török Imre nándorfehérvári bán lett a birtokosa. A török megszállás idején fontos szerepet játszott, sokszor megtámadták. 1529-ben őrsége még sikerrel verte vissza egy martalóc lovasportya rohamát, de 1543-ban már a vár feladására kényszerültek. Rövid idő múlva a magyarok visszafoglalták, de 1558-ban ismét török kézre jutott. Egy 1577-es zsoldlista szerint helyőrségét 134 gyalogos katona látta el (nagyreszt a törökök szolgálatába szegődött délvidéki szerbek). 1588-ban és 1598-ban is rövid ideig magyar kézen volt, végül 1605-ben Bocskai véglegesen felszabadította. A gyakori harcok során súlyosan sérült várat 1652-ben a Komárom megyei gyűlés 400 forinton helyreállíttatta de ezután már hadi jelentőségét veszítve, karbantartásával senki sem törődött. 1669-ben a törökök még megpróbálták elfoglalni. A XVIII. századra gazdátlan védőműveit és épületeit a lakosság kezdte lebontani, sőt gróf Esterházy József földesúr engedélyével köveiből készítették el a majki kamalduli rendház épületegyüttesét is. 1795-ben a várat már romként említették. 1877-ben Rómer Flóris, a magyar műemlékvédelem atyja felmérési rajzokat készített romjairól, majd 1942-ben Lux Géza és Csányi Károly kutatta a várat. A belső vár épülettömbjében turistaszálló és vendéglő üzemelt, viszont a külső várfalak szinte az alapokig lepusztultak.

Csáki vár, Oroszlánkő vár

Csákvártól északnyugatra, a Kőhányás-pusztán közelében, a Vértes hegység erdejében, egy bokrokkal benőtt 207 méter magas hegy csúcsán állt egykor a Csáki-vár. A felszínen látható falmaradványokból a vár alaprajzát nem lehet megállapítani. Anonymus szerint a vár építője Szabolcs vezér unokája Csák volt, mert mint írja: "Árpád vezér pedig innen (ti. Bodajk hegyétől) kelet felé Elődnek, Szabolcs apjának nagy erdőt adott, melyben Szabolcs unokája, Csák sok idő múltán várat emelt." Amíg a vár állt, a Csák nemzetség birtoka volt. A hagyomány szerint 1038-ban Béla herceg, a későbbi I. Béla királyt, Csák fia György innen kísérte Lengyelországba. 1188-ban III. Béla által győri püspökké kinevezett Csák Ugrin birtoka lett, aki itt is halt meg 1204-ben. Csák Máténak a rozgonyi csatában történt veresége után, az ismeretlen körülmények között és idővel rommá lett vár a király birtokába került. Volt a Rozgonyiaké, majd a Török családé. Még a török időkben is védelmi szerepet töltött be, végül a gesztési vár tartozéka lett. A vár lassan az alapjáig elpusztult.

Csókakő

A XIII. század második felében a épült. Csókakő erődítményének első írásos említése 1299-ből származik, amikor Csák István tulajdonában volt. Károly Róbert 1326-ban, hogy hatalmára veszélyes birtoktömb ne alakulhasson ki, megszerezte Bátorkővel, Csesznekkel és Gesztessel együtt a Csák családtól, a dombói és nyéki uradalmakért cserébe. Királyi tulajdon volt 1430-ig, ekkor Zsigmond király Rozgonyi Istvánnak adományozta. A Rozgonyi család kihalása után több tulajdonosa volt, a XVI. században a Kanizsai családé lett. 1534-ben Nádasdy Tamás szerezte meg, Kanizsai Orsolyával kötött házassága révén. Katonai jelentősége már nem volt hiszen a török hódítók hatalmas túlerejével és tűzérsgéi fölényével szemben védhetetlenné vált ez kicsi erőd. 1543 augusztusában foglalták el és 140 évig megtartották a várat. A török hódoltság idején, mint Székesfehérvár egyik előretolt megfigyelőhelye játszott alárendelt szerepet, helyőrségét egy 1552-es zsoldlista szerint mindösszesen 33 janicsár alkotta. 1556-ban Nicolas Salm visszafoglalta, de a törökök hamar újra bevették. 1598-ban Győr visszafoglalása után a magyar seregek több környékbeli várral együtt felszabadították Csókakőt is, de a törökök rövid időn belül visszafoglalták. 1601 végén a Habsburg seregek felszabadították Székesfehérvárt és Csókakőt, 1602-ben a törökök megint visszafoglalták. Az Oszmán Birodalom uralma alól véglegesen 1687 őszén szabadították fel a magyar huszárok, a továbbiakban már nem szerepelt a harc eseményekben. A XIX. században lakatlanná vált, így fokozatosan lepusztult.

Gerencsér vár

A Vértes hegység nyugati szélétől 3 kilométerre, sűrű erdőben bújk meg Gerencsérvár maradványa. A hegység ma már lakatlan terület, a középkorban azonban nagyobb élet volt a többnyire a Csákok birtokában lévő Vértesben. A Vértes várai egy egységes védelmi rendszert alkottak, ennél fogva a Vértes sző szerinti értelemben "vértet" képzett az ország ellenségei ellen. A Vértes Csákvár felé vezető völgytorkolat védelme volt a feladata Gerencsér-várnak is a közeli Gesztési vár és Oroszlánkő várával együtt. Gerencsérvár A Vértes legrégebbi építménye. 13×7 méter alapterületű toronyszerű épület 18-29 méter magas volt egykor. Két vagy három emeletes lehetett. Csák Ugrin esztergomi érsek építtette 1140 körül. Várként emlegetik, valójában középkori főúri lakótorony volt. A kőből épült vastagfalú torony a várúr családja menedékekül szolgált. A birtokos nemes személyzetének jó része a környező falvakban lakott. Katonaság is szolgált az épületben, melynek falába emeletenként külön, külön lezárható lépcsőt építettek. Nevét a körülötte megtelepedő fazekasoktól, a gerencsérektől kapta. A vár északi oldala alatt folyik a Gerencséri-ér (vagy Fekete-víz) nevű kis patak, forrásvidéke kb. 1,5 km-rel feljebb, délkeleti irányában van. A várral szemben, a patak két oldalán egy 80 méter és egy 60 méter hosszú gát fogja közre az egykori tó területét (kb. 110 x 100 m). A két gát között a patak ma már szabadon átfolyik, az egykori zsilipnek nyoma sincs. A tó vize bizonyára befolyt a ma már erősen feltöltődött várakba és a nyugati oldalon, az egykori zsilip alatt folyt ki és folytatta útját északnyugat felé a völgyben. A tó kialakítása valószínűleg a vár építésekor történt. A vár első említése 1231-ből való. Csák Miklós, Ugrin érsek testvére, ekkor kelt végrendeletében Lőrincz fiára hagyja. Két évszázadig volt királyi vadászterület, I. Lajos kedvelt vadászháza, melynek vonzerejét fokozta, a közeli halban gazdag Szépvíz-ér és Fekete-víz. 1346 és 1366 között több okiratot keltezett innen. 1366. december 6-án falai között tanácskoztak egy esetleges török elleni hadjáratról a Velencei Köztársaság követivel. A XV. század közepe táján kapta meg a Rozgonyi család, 1446-ban már az övék. 1466-ban várként írtak róla, ekkor - a Rozgonyiak többi dunántúli várához hasonlóan - az Újlakiaké volt. 1490 után Újlaki Lőrinc Bakócz Tamásnak és rokonainak, az Erdődieknek adta át. 1521-ben Paksy János, Tolna vármegye főispánja kapta hű szolgálataiért. A vár későbbi sorsát nem ismerjük. Valószínű, hogy Székesfehérvár, majd Csókakő várának elfoglalása (1544) után pusztult el. Ma 2-3 méter magas romjai és a vizesárok nyomai még láthatók.